

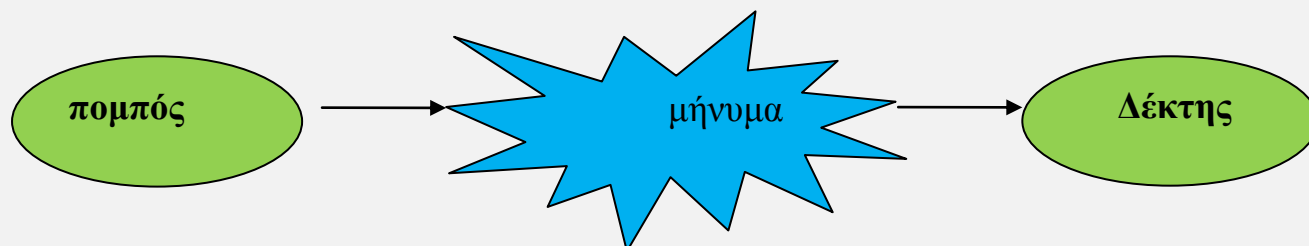
ΠΕΙΘΩ: η ικανότητα προσώπου να πείθει με το λόγο τους άλλους.

Η πειστικότητα των λόγων / των επιχειρημάτων κάποιου.

Καλύτερα να μιλήσεις εσύ που έχεις το χάρισμα της πειθούς.

Συζητητής καλός που γνώριζε την τέχνη της πειθούς.

Στην ελληνική μυθολογία η **Πειθώ** ήταν η θεά που προσωποποιούσε την πειθώ, τη μεγάλη και πολύπλευρη δύναμη του ανθρώπινου λόγου.

Ο πομπός διαμορφώνει, αποτυπώνει και εκπέμπει ένα μήνυμα με επικοινωνιακές πράξεις.

Η οπτική γωνία του πομπού:

- άμεση προσέγγιση του δέκτη (ρητά και απερίφραστα)
- έμμεση προσέγγιση (σχόλια, υπαινιγμούς)
- ιδιοτελής προσέγγιση (υστερόβουλες επιδιώξεις, προπαγάνδα)

Ο δέκτης λαμβάνει το μήνυμα στη συνέχεια το υιοθετεί ή το απορρίπτει λαμβάνοντας υπόψη κάποια κριτήρια, όπως:

- εντοπίζει το σκοπό του πομπού
- διερευνά την οπτική γωνία του πομπού
- ελέγχει τη συλλογιστική πορεία του επιχειρήματος
- εντοπίζει τους τρόπους πειθούς και τα μέσα που χρησιμοποιεί ο πομπός

Η επικοινωνιακή πράξη εξαρτάται από:

- Τον τρόπο με τον οποίο εκφράζει γλωσσικά τις σκέψεις και τα συναισθήματά του
- Το μορφωτικό επίπεδο
- Την ανατροφή και τα βιώματά του
- Το ύφος του και την ιδιοσυγκρασία του
- Τις κοινωνικές συνθήκες, το περιβάλλον

Σκοπός

- Μεταδίδει πληροφορίες
- Αναλύει, επεξηγεί, τεκμηριώνει
- Επιδιώκει να πείσει με λογικά επιχειρήματα τον δέκτη να υιοθετήσει τις απόψεις του

Μορφές πειθούς

1. Επίκληση στη λογική (επιστημονικός λόγος)
2. Επίκληση στο συναίσθημα (πολιτικός και δικανικός λόγος)
3. Επίκληση στην αυθεντία (επιστημονικός λόγος)
4. Επίκληση στο ήθος του πομπού (α' πρόσωπο)
5. Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου (πολιτικός και δικανικός λόγος)

Επίκληση στη λογική

Επιχειρήματα

- Συλλογισμοί
- Προτάσεις κρίσεως
- Ερωτηματικές προτάσεις ή ρητορικά ερωτήματα

Τεκμήρια

- Παραδείγματα – γεγονότα
- Γνώμες- αλήθειες – διαπιστώσεις (προσοχή όχι αυθεντίες)
- Στατιστικά στοιχεία
- Αριθμητικά δεδομένα
- Μαρτυρίες - παραθέματα

Επιχείρημα ονομάζεται ένα οργανωμένο σύνολο λογικών προτάσεων κρίσεων από τις οποίες προκύπτει ένα λογικό συμπέρασμα. Είναι δυνατό μια από αυτές τις προτάσεις να εκφέρεται με ερώτηση (ρητορικό ερώτημα).

Συλλογισμοί

Συλλογισμός ή συλλογιστικό σχήμα ή συλλογιστική πορεία είναι η μέθοδος με την οποία ο νους καταstrώνει ένα επιχείρημα και αποτελείται από δύο προκείμενες προτάσεις που συνθέτουν το επιχείρημα και οδηγούν σε ένα συμπέρασμα.

Προκείμενες: πρό +κείμει, βρίσκομαι πριν από το συμπέρασμα

Οι προκείμενες είναι:

- μείζονες (μεγαλύτερη έκταση και ευρύτερη έννοια, το κατηγορημα του συμπεράσματος)
- Ελάσσονες (μικρότερη έκταση και περιορισμένη έννοια, το υποκείμενο του συμπεράσματος)

Δομή συλλογισμού

Μέσος όρος +κατηγορημα : α' προκείμενη

Υποκείμενο + μέσος όρος : β' προκείμενη

Υποκείμενο +κατηγορημα : συμπέρασμα

Λογική διασταύρωση δύο δεδομένων όπου διαγράφω τα κοινά στοιχεία και τα διαφορετικά δίνουν το συμπέρασμα.

Είδη συλλογισμών

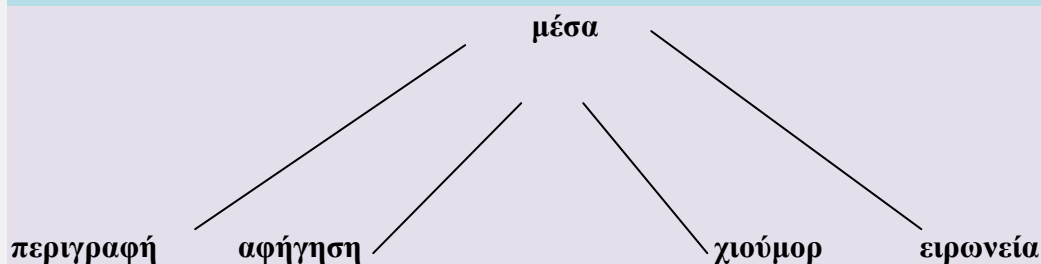
Α' ομάδα: ως προς τη συλλογιστική, διανοητική πορεία του νου διακρίνονται σε:

- Παραγωγικός συλλογισμός: από το γενικό στο ειδικό
 - Επαγωγικός συλλογισμός: από το ειδικό στο γενικό
 - Αναλογικός συλλογισμός: από το ειδικό στο ειδικό
-
- Το επιχείρημα – συμπέρασμα που προκύπτει από **παραγωγικό συλλογισμό** έχει **πάντοτε ολοκληρωμένη αποδεικτική ισχύ**, καθώς οτιδήποτε ισχύει για το σύνολο, ισχύει δεδομένα και για κάθε τμήμα του συνόλου.
 - Το επιχείρημα – συμπέρασμα που προκύπτει από **επαγωγικό συλλογισμό** έχει **μειωμένη αποδεικτική ισχύ**, καθώς οτιδήποτε ισχύει για ένα μέρος του συνόλου δεν ισχύει απαραίτητα και για το σύνολο καθεαυτό.
 - Το επιχείρημα – συμπέρασμα που προκύπτει από **αναλογικό συλλογισμό** έχει **πάντοτε ιδιαίτερα μειωμένη – σχεδόν εκμηδενισμένη αποδεικτική ισχύ**, καθώς οτιδήποτε ισχύει για ένα μέρος του συνόλου είναι ιδιαίτερα δύσκολο να ισχύει και για κάτι ειδικότερο αυτού.

Β' ομάδα: διαίρεση με κριτήριο το είδος των προτάσεων που αποτελούν τις προκείμενες.

- Κατηγορικούς: κατηγορικές προτάσεις
- Υποθετικούς: όταν η μία προκείμενη ή και οι δύο είναι υποθετικές προτάσεις
- Διαζευκτικούς: όταν έστω και μια προκείμενη είναι διαζευκτική πρόταση

Επίκληση στο συναίσθημα (δέκτη)

Πολιτικός / δικανικός λόγος

Ο ρήτορας αναφερόμενος στο συναίσθημα του δέκτη λαμβάνει υπόψη του:

- Τη διάθεση του ακροατηρίου
- Σε ποιους απευθύνεται το συναίσθημα (ηλικία, μόρφωση, πρόσωπα)
- Τα αίτια που το προκαλούν (ποιον τρόπο να χρησιμοποιήσει)

Επίκληση στο ήθος του πομπού

Ο πομπός συνήθως σε ά' πρόσωπο προσπαθεί να κερδίσει την εμπιστοσύνη του δέκτη και επιχειρεί:

- Να διατυπώσει αξιόπιστο λόγο
- Να μη βασίζεται στην εικόνα που τυχόν έχει σχηματίσει προηγουμένως ο δέκτης γι' αυτόν, αλλά, ως απόδειξη του ήθους του να επικαλείται τη στάση σε περιπτώσεις της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής.

Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου

Πολιτικός και δικανικός λόγος –γίνεται με άσκηση κριτικής:

- Στο χαρακτήρα του αντιπάλου
- Στην ιδιωτική του ζωή

Αντί να ανασκευάσει τα επιχειρήματα του άλλου, καταφεύγει σε μια προσωπική επίθεση που φτάνει ως τη λασπολογία.

Επίκληση στην αυθεντία

- Επικαλείται τη θέση μιας αυθεντίας κυρίως από το χώρο της επιστήμης.
- Προϋποθέσεις για την ορθή χρήση του συγκεκριμένου τρόπου πειθούς:
- Να μη γίνεται κατάχρηση της γνώμης της αυθεντίας
- Να μη χρησιμοποιείται για να καλυφθεί η έλλειψη προσωπικών επιχειρημάτων
- Να γίνεται αναφορά σε αυθεντίες σχετικές με το θέμα ενασχόλησης του πομπού.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ- ΘΕΩΡΙΑ

Αναπαράσταση Είναι η «κατασκευή» μιας πραγματικότητας. Όταν γίνεται ένας φόνος, αυτό αποτελεί ένα αδιαμφισβήτητο γεγονός, γιατί έχει θύμα και θύτη. Όταν όμως απαιτείται να γίνει αναπαράσταση του εγκλήματος (στις αίθουσες του δικαστηρίου ή το αστυνομικό τμήμα), τότε δεν συντελείται ένας δεύτερος φόνος, αλλά επαναλαμβάνεται το συμβάν, όπως περίπου έγινε· είναι σαν να το βλέπουμε. Αυτό το «σαν» είναι η αναπαράσταση στην τέχνη. Στη λογοτεχνία δεχόμαστε αυτό το «σαν», δεχόμαστε, δηλαδή, τη σύμβαση ότι διαβάζουμε μία κατασκευή μέσα από τα μάτια του/της συγγραφέα· αυτός/ή επέλεξε συγκεκριμένα στοιχεία από την πραγματικότητα μέσα από μια συγκεκριμένη φιλοσοφική θεώρηση και στάση ζωής, για να αποδώσει αυτό που πιστεύει ότι συνέβη.

Η επιλογή, λοιπόν, που κάνει ο/η συγγραφέας γίνεται μέσα από το είδος που θα προτιμήσει (π.χ. αστυνομικό μυθιστόρημα), τον τίτλο που θα δώσει, τη δομή του έργου, τα στοιχεία της πραγματικότητας που επιλέγει να περάσει στο έργο του (συγκεκριμένο), τα άλλα λογοτεχνικά έργα με τα οποία συνομιλεί ρητά ή άρρητα (διακειμενικότητα), τους χαρακτήρες που θα σκιαγραφήσει και θα παρουσιάσει, το ύφος του κειμένου, και κυρίως τα ερωτήματα που θέλει να προκαλέσει στους αναγνώστες και στις αναγνώστριες, που δίνουν τις δικές τους απαντήσεις κάθε φορά (αναγνωστική ανταπόκριση).

Όλα τα προηγούμενα συγκροτούν την έννοια της **αναπαράστασης στη λογοτεχνία**. Ανάλογα με τη στάση ζωής που κρατάει ένας/μία συγγραφέας απέναντι στην πραγματικότητα, η αναπαράσταση μπορεί να λάβει πολλές και διαφορετικές μορφές, σύμφωνα με τη φαντασία, την ευρηματικότητα και την πρωτοτυπία των συγγραφέων, όπως, για παράδειγμα, τη μορφή της αλληγορίας ή του συμβολισμού (με κριτήριο τον βαθμό απόκρυψης της πραγματικότητας), του ρεαλισμού ή του νατουραλισμού ή του υπερρεαλισμού (με κριτήριο τον βαθμό μεταμόρφωσης της πραγματικότητας) ή της ειρωνείας (με κριτήριο τον βαθμό απόκρυψης και μεταμόρφωσης της πραγματικότητας).

Αφηγηματικές Τεχνικές

Είναι οι τεχνικές που χρησιμοποιεί ένας συγγραφέας, προκειμένου να δώσει σε μια ιστορία τη μορφή της αφήγησης.

Ως ιστορία εννοείται μια γραμμική ακολουθία κάποιων γεγονότων

α) Ο αφηγητής: ανάλογα με τη σχέση του με την ιστορία που αφηγείται, ο αφηγητής μπορεί είτε να είναι πρωταγωνιστής (**αυτοδιηγητικός**) ή απλώς να συμμετέχει στην ιστορία (**ομοδιηγητικός**), είτε να αφηγείται την ιστορία κάποιου άλλου (**ετεροδιηγητικός**).

β) Η αφήγηση δεν ακολουθεί τη σειρά των γεγονότων όπως αυτά συνέβησαν στην ιστορία. Όταν διακόπτεται η σειρά των γεγονότων της ιστορίας και υπάρχει αναδρομή στο παρελθόν, αυτό ονομάζεται **αναδρομική αφήγηση** («ανάληψη»)

όταν παρεμβάλλονται γεγονότα που θα συμβούν στο μέλλον, αυτό ονομάζεται **προδρομική αφήγηση** («πρόληψη»)

όταν η αφήγηση αρχίζει από το μέσον της ιστορίας ή και παράλληλα με τα προηγούμενα, αυτό ονομάζεται **in medias res**.

γ) Η διάρκεια της ιστορίας δεν συμπίπτει με τη διάρκεια της αφήγησης. Όταν ο χρόνος της αφήγησης είναι μεγαλύτερος από τον χρόνο της ιστορίας, αυτό

ονομάζεται **επιβράδυνση** (συνηθέστεροι τρόποι επιβράδυνσης είναι η περιγραφή και τα σχόλια του αφηγητή)· όταν ο χρόνος της αφήγησης είναι μικρότερος από τον χρόνο της ιστορίας, αυτό ονομάζεται **επιτάχυνση** (συνηθέστεροι τρόποι επιτάχυνσης είναι οι περιλήψεις και οι ελλείψεις)· όταν ο χρόνος της ιστορίας και ο χρόνος της αφήγησης ταυτίζονται, αυτό ονομάζεται σκηνή (διάλογος).

δ) Η συχνότητα της εμφάνισης ενός γεγονότος δεν συμπίπτει στην ιστορία και την αφήγηση. Όταν ένα περιστατικό της ιστορίας ή και ολόκληρη η ιστορία (συνήθως μέσα από διαφορετικές οπτικές γωνίες) αναφέρεται περισσότερες φορές στην αφήγηση, αυτό ονομάζεται **επαναληπτική αφήγηση**· όταν ένα γεγονός που συνέβη πολλές φορές στην ιστορία, αναφέρεται μια φορά στην αφήγηση, αυτό ονομάζεται **θαμιστική αφήγηση**.

ε) Ο αφηγητής παρουσιάζει τα γεγονότα με συγκεκριμένη εστίαση κάθε φορά: όταν ο αφηγητής ξέρει περισσότερα από τα πρόσωπα-ήρωες της αφήγησης, τότε η **εστίαση** ονομάζεται **μηδενική** («παντογνώστης αφηγητής»)· όταν ο αφηγητής ξέρει όσα και ένα πρόσωπο – ήρωας της αφήγησης, τότε η **εστίαση** ονομάζεται **εσωτερική**, όταν ο αφηγητής ξέρει λιγότερα από τα πρόσωπα – ήρωες της αφήγησης, τότε η **εστίαση** ονομάζεται **εξωτερική**.

Αφηγηματικοί Τρόποι

Είναι τα συστατικά στοιχεία που συναποτελούν μian αφήγηση. Πιο συγκεκριμένα, αφηγηματικοί τρόποι θεωρούνται:

- α) η αφήγηση γεγονότων και πράξεων,
- β) η περιγραφή,
- γ) ο διάλογος,
- δ) ο εσωτερικός μονόλογος και
- ε) το αφηγηματικό σχόλιο, η παρεμβολή
δηλαδή σχολίων/σκέψεων του αφηγητή.

Γλωσσικές Επιλογές/ Εκφραστικά Μέσα

Οι γλωσσικές επιλογές του/της συγγραφέα αφορούν:

- α) την επιλογή του λεξιλογίου (ως γλωσσική ιδιοτυπία, ιδίωμα ή διάλεκτο του αφηγητή και ως ιδιόλεκτο των ηρώων)
- β) τους γραμματικούς χρόνους, τις εγκλίσεις και τα ρηματικά πρόσωπα, τα οποία δηλώνουν διαφορετικά χρονικά επίπεδα, διαφορετικούς βαθμούς βεβαιότητας ή επιθυμίας, τρόπους απεύθυνσης
- γ) τη στίξη που υιοθετεί σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου
- δ) τα σχήματα λόγου, δηλαδή τις ιδιορρυθμίες του λόγου που αφορούν τη θέση των λέξεων και φράσεων στη σειρά του λόγου (σχήμα κύκλου, ασύνδετο/πολυσύνδετο, υπερβατό κ.ά.) και τη σημασία με την οποία χρησιμοποιείται μια λέξη ή φράση σε μια συγκεκριμένη περίπτωση (μεταφορά, παρομοίωση, αντίθεση κ.ά.). Όλες οι γλωσσικές επιλογές συνδέονται λειτουργικά με το νόημα και το ύφος του έργου.

Δομή/Πλοκή

Είναι ο τρόπος με τον οποίο συντίθεται ένα ποιητικό ή αφηγηματικό έργο, ώστε το τελικό κείμενο να αποτελεί ένα οργανωμένο και αισθητικά αποτελεσματικό σύνολο.

Στα ποιητικά κείμενα, η δομή συνίσταται στην κατασκευή και τη στιχουργική τους (στροφικότητα, ομοιοκαταληξία/ελεύθερος στίχος, μέτρο/ρυθμός). Με τη μελέτη της δομής του ποιήματος φωτίζονται το νόημα, το συναίσθημα, ο τόνος και η πρόθεσή του.

Στα αφηγηματικά κείμενα, η δομή συνίσταται στον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται τα γεγονότα της ιστορίας σε μια συγκεκριμένη σειρά (πλοκή). Υπάρχει μεγάλη ποικιλία στον τρόπο οργάνωσης και διευθέτησης της πλοκής. Ένα παράδειγμα είναι η αριστοτελική σειρά «αρχή-μέση-τέλος» (ή διαφορετικά: «αρχή και δέση, σταδιακή εξέλιξη και, τέλος, η λύση»). Η σύγχρονη αφηγηματολογία μάς εφοδιάζει με άλλες τυπολογίες συνδυασμών της πλοκής, που ονομάζονται λειτουργικά σχήματα. Ένα παράδειγμα είναι το σχήμα «αρχική κατάσταση, διαδικασία μετασχηματισμού (πρόκληση-δράση-τίμημα), τελική κατάσταση».

Βασικός μοχλός εξέλιξης της πλοκής είναι η δράση των χαρακτήρων (οι επιθυμίες, τα κίνητρα της δράσης τους, οι συγκρούσεις με το περιβάλλον, εμπόδια στην εκπλήρωση των επιθυμιών τους, καθώς και η τελική έκβαση της δράσης). Ό,τι δίνει ώθηση στην ιστορία ονομάζεται «στοιχείο πλοκής». Η εξέταση της δομής, του τρόπου δηλαδή οργάνωσης μιας αφήγησης, υποστηρίζει την ερμηνεία.

Ερμηνεία

Είναι η διαδικασία απόδοσης νοήματος στο κείμενο με τη συνδρομή της κειμενικής κατασκευής του, στοιχείων του συγκεκριμένου, και της υποκειμενικής πρόσληψης του αναγνώστη/-τριας. Στον ερμηνευτικό διάλογο, σε σημαντικό παράγοντα για την παραγωγή της ερμηνείας αναδεικνύεται και η συνομιλία με τις ερμηνευτικές εκδοχές/υποθέσεις των συναναγνωστών. Τα σημαντικά λογοτεχνικά έργα αναγιγνώσκονται συνήθως σε πολλά επίπεδα και επομένως επιδέχονται πολλαπλές ερμηνείες.

Πέρα από το πρώτο επίπεδο ανάγνωσης και ερμηνείας, το ενδιαφέρον είναι να αναζητήσει κάποιος στα λογοτεχνικά κείμενα ό,τι τον συνδέει με αυτά, επομένως, να τους δώσει ένα νέο δικό του νόημα. Βέβαια, κάθε αναγνώστης/-τρια έχει συγκροτήσει μια υποκειμενικότητα, που επηρεάζεται από πλήθος κριτηρίων (π.χ. αισθητικές προτιμήσεις, πολιτισμικό περιβάλλον, φύλο, πολιτική και ιδεολογική

άποψη κ.ά.), για να διαμορφώσει την ερμηνεία του. Αλλά, όποια και αν είναι η καταγωγή και οι διαδρομές της ανάγνωσης που κάνει ο καθένας/η καθεμία, η πρωτοτυπία και η φαντασία στην ερμηνεία ενός κειμένου εδράζονται στον συνδυασμό κειμενικών και υποκειμενικών κριτηρίων.

Λογοτεχνικό Γένος/Είδος

Είναι η κατηγορία του λογοτεχνικού έργου που έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τυπολογία ή συμβάσεις, δηλαδή τυποποιημένα σχήματα που επαναλαμβάνονται στα έργα του ίδιου γένους ή είδους.

Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν αυτές τις συμβάσεις, άλλοτε υιοθετώντας τις πιστά, για να παρακολουθούν χωρίς παρανοήσεις οι αναγνώστες/-τριες την ιστορία, και άλλοτε επεμβαίνοντας δημιουργικά, για να αποφύγουν στερεοτυπικές επαναλήψεις.

Το γένος αναφέρεται στις βασικές μορφές της λογοτεχνίας (ποίηση, πεζογραφία, θέατρο), **ενώ το είδος** στις υποδιαίρεσεις του κάθε γένους (π.χ. το ιστορικό μυθιστόρημα είναι είδος στο γένος «πεζογραφία»). Η διάκριση του γένους ή είδους ορίζεται από κριτήρια: δομής (π.χ. το σονέτο, το επιστολικό μυθιστόρημα) έκτασης (π.χ. το διήγημα, η νουβέλα) σκοπού ή αποτελέσματος (π.χ. κωμωδία, τραγωδία) θέματος (π.χ. μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας). Σε πολλές ταξινομήσεις αναφέρονται και ορισμένες ενδιάμεσες μορφές μεταξύ λογοτεχνίας και γραμματείας: δοκίμιο, βιογραφία, αυτοβιογραφία, απομνημονεύματα κ.λπ.

Μοτίβο

Είναι ένας ευδιάκριτος και στερεότυπα επαναλαμβανόμενος θεματικός τύπος ή φραστικός τρόπος που επανέρχεται σταθερά και αναλλοίωτα σε ένα λογοτεχνικό έργο ή στο έργο ενός/μιας συγγραφέα ή σε ένα σύνολο λογοτεχνικών έργων. Συχνά, το θεματικό μοτίβο χαρακτηρίζει τη λαϊκή λογοτεχνική δημιουργία μιας ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής, π.χ. των Βαλκανίων (π.χ., η θυσία ενός ανθρώπου στα θεμέλια ενός κτίσματος). Τα φραστικά ή εκφραστικά λογοτεχνικά μοτίβα λέγονται επίσης τυπικοί στίχοι, κοινοί τόποι ή κοινοί τύποι. Το λογοτεχνικό μοτίβο αντλεί κατευθείαν από τη δεξαμενή των λογοτεχνικών αναπαραστάσεων και δεν πρέπει να συνδέεται με το «θέμα» ή τη «θεματική» (π.χ. η «ξενιτιά» είναι θεματική, ο «γυρισμός του ξενιτεμένου» είναι λογοτεχνικό μοτίβο).

ΚΕΙΜΕΝΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ: Γ. Ιωάννου, *Να 'σαι καλά, δάσκαλε!*

Γ. Ιωάννου, *Να 'σαι καλά, δάσκαλε!*

Το παρακάτω διήγημα, που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1979 και προέρχεται από τη συλλογή Εφήβων και μη (1982), συνδέεται στενά με τις σχολικές εμπειρίες. Αναφέρεται στην αγάπη του φιλόλογου για τη λαϊκή παράδοση, στη διδακτική μεθοδολογία του και στις δραστηριότητες που αναθέτει στους μαθητές του με σκοπό να εφαρμόσουν στην πράξη τις θεωρητικές γνώσεις του μαθήματος, να έρθουν σε επαφή με την τοπική λαϊκή τους παράδοση και να την αγαπήσουν και εκείνοι.

Πρόπερσι που φοιτούσα σ' ένα Γυμνάσιο της επαρχίας μάς είχε έρθει ένας νέος φιλόλογος με πολλή όρεξη για δουλειά. Αγαπούσε πολύ το σχολείο και τους μαθητές και βλέπαμε ότι ήθελε να γνωρίσει όχι μονάχα τους κατοίκους του τόπου και τα ζητήματά τους, αλλά και καθετί που είχε συμβεί στον τόπο από παλιά. Με λίγα λόγια, ήταν ένας ζωντανός και αξιαγάπητος άνθρωπος και οι εντόπιοι αμέσως τον αγάπησαν.

Καμιά φορά, όταν πηγαίναμε εκδρομή, έβαζε τα παιδιά που τον περιτριγύριζαν -και πάντοτε τον περιτριγύριζαν παιδιά- να λένε ιστορίες διάφορες από τον τόπο και κυρίως ιστορίες για το μέρος όπου είχαμε πάει εκδρομή. Ήταν ωραία μέσα στον καθαρό αέρα, στα λουλούδια και στα φυτά, ν' ακούς τις ιστορίες αυτές. Έλεγαν τα διάφορα ονόματα των χωραφιών, των βράχων, των πηγών, ακόμα και των μεγάλων δέντρων, κι εγώ τα άκουγα κατάπληκτος. Έλεγαν ιστορίες, παραμύθια, όμορφα ανέκδοτα, και προπάντων τραγουδούσαν δημοτικά τραγούδια. Αυτοί, φίλε μου, ξέρανε τη ρίζα τους και τη **φύτρα*** τους πάππου προς πάππου, ενώ εμείς καλά καλά ούτε τον παππού μας δεν ξέραμε. Και ο καθηγητής μέσα σ' όλα, κι ας έλεγε ότι είναι απ' την Αθήνα. Πώς τα ήξερε τόσα πράγματα; Ακόμα και τα ίδια τα παιδιά απορούσαν με τον εαυτό τους. Πώς έγινε και τα θυμήθηκαν όλα αυτά, από πού τα βγάζαν, τότε τα είχαν μάθει και δεν το ξέραν; Τ' άκουγαν, βέβαια, να τα λένε οι μεγάλοι αλλά μόλις τώρα, που χρειάστηκε να τα πουν κι αυτοί, έβλεπαν πως τα είχαν μάθει. Και μάλιστα τα είχαν μάθει όλοι τους και τώρα έπαιρναν απ' αυτά. Σαν ένας θησαυρός κρυφός και **αλογάριαστος*,** που ο ενθουσιασμός ενός ανθρώπου τον είχε ξυπνήσει.

Ο καθηγητής μάς έλεγε πως αυτά τα **πατρογονικά*** έχουν μεγάλη σημασία, πρέπει να τα σεβόμαστε πολύ, να τα προσέχουμε σαν τα μάτια μας και προπαντός να τα τηρούμε. Είναι ο λαϊκός μας πολιτισμός, έλεγε. Αυτά που μας ταιριάζουν απόλυτα.

Και σε λίγο καιρό, όταν στο μάθημα των Νέων Ελληνικών μπήκαμε στα δημοτικά τραγούδια, ο καθηγητής μας έφεγγε πια ολόκληρος. Μας έφερνε από το σπίτι του βιβλία διάφορα, μας διάβαζε από μέσα. Έφερνε δίσκους, μαγνητόφωνα, σλάντς. Μόλις τελείωνε το μάθημα του βιβλίου, μας έκαμνε προβολές, για να μας δείξει τόπους, φορεσιές, σπίτια, και έβαζε σιγανά στο μαγνητόφωνο ή στο πικάπ δίσκους με δημοτικά τραγούδια ν' ακούμε. Μας παρακινούσε μάλιστα ν' ακολουθούμε κι εμείς σιγοτραγουδώντας και έδινε αυτός πρώτος το παράδειγμα. Τα παιδιά ξεφοβήθηκαν και ξεντράπηκαν. Και μερικά που είχαν καλή φωνή, ζήτησαν από μόνα τους να πούνε τραγούδια του τόπου. Ο καθηγητής κατενθουσιάστηκε. Μας φάνηκε μάλιστα για μια στιγμή σαν δακρυσμένος, μα ίσως και να μην ήταν. Όσο τα άλλα τραγουδούσαν, δυο τρία παιδιά, αγόρια και κορίτσια χόρευαν το τραγούδι μες στην τάξη σιγανά. Στο τέλος, χειροκροτήσαμε αυθόρμητα και μόνο τότε είδαμε τον καθηγητή μας κάπως στενοχωρημένο. «Θ' ανησυχήσουμε τους άλλους», μας είπε. Πού να ήξερε, τι γινόταν προηγουμένως, με κάτι άλλους καθηγητές. Τι φασαρία και τι κακό, κι αυτό χωρίς χορούς και τραγούδια.

Και πραγματικά, βγαίνοντας διάλειμμα, από τις ερωτήσεις που μας έκαμναν τα άλλα παιδιά, διαπιστώσαμε πως μόνο το χειροκρότημά μας είχαν ακούσει. Τους εξηγήσαμε και μας κοίταζαν κατάπληκτοι. «Και δεν κάνετε μάθημα;», μας ρωτούσαν. «Μάθημα δεν είναι αυτό;», τους απαντούσαμε. «Εσείς, που κάνετε αλλιώτικο μάθημα, τι ξέρετε για δημοτικά τραγούδια, σκοπούς, ακόμα και χορούς; Ξέρετε αυτό, ξέρετε εκείνο, ξέρετε το άλλο;», τους αρχίσαμε. Δεν ήξεραν οι καημένοι τίποτα, περιττό να το πούμε. Αλλά ήξεραν πολύ καλά από κατάλογο, άγριες ή φαρμακερές φωνές και τρεμούλες.

«Να 'σαι καλά, δάσκαλε!», του είπε μια μέρα μέσα στην τάξη ένας συμμαθητής μας που ήταν **κομμάτι**

χωρατατζής* και είχε το θάρρος. «Μας έκανες και ξεφοβηθήκαμε. Εμείς, εδώ, ντρεπόμασταν ως τα τώρα για τα τραγούδια μας και τα εθίματά μας. Μας έλεγαν πως είναι **παλιατσαρίες*** και πως, αφού δεν τα τραγουδούν στις ντισκοτέκ, δεν θα 'ναι καλά». «Τι λες, παιδί μου;», είπε ο δάσκαλος και **βούρκωσε.*** Το είδαμε καθαρά. «Ποιος; Ποιος σας τα λέει αυτά; Η παράδοσή μας! Τα τραγούδια μας! Τα άγια των αγίων». Και ξαφνικά το πρόσωπό του έγινε κάπως αγριωπό και απόμακρο σαν να 'βλεπε στα βάθη έναν σιχαμερό εχθρό, κάποιο τέρας. Εμείς σωπαίναμε, μα νιώθαμε πως μέσα στην ψυχή μας αποτυπωνόταν η σκηνή αυτή.

Σε μερικές μέρες, αφού μας έδωσε διάφορες οδηγίες, μας έβαλε να μαζέψουμε από τις γιαγιάδες, τους παππούδες και τις διάφορες θείες, τραγούδια, παραμύθια, εθίματα. Σε λίγο, το τι άρχισαν να φέρνουν εκείνα τα παιδιά, δε λέγεται. Ήταν τόσο ο ενθουσιασμός που σκορπίστηκε, ώστε όλο το χωριό αυτό συζητούσε. «Μπράβο στο δάσκαλο! Αυτός είναι δάσκαλος!», έλεγαν στο καφενείο. Και το θεωρούσαν τιμή τους, να καθίσει στο τραπέζι τους και να τον κεράσουν.

Εμείς, στην τάξη, κάθε τόσο διαβάζαμε από αυτά, από τη συγκομιδή, που είχαν φέρει τα παιδιά, τα συζητούσαμε και μερικά, με τη βοήθεια των παιδιών, τα γράφαμε σωστότερα, γιατί ορισμένα παιδιά δεν τα είχαν καταγράψει και τόσο πιστά, είτε γιατί δεν μπορούσαν είτε γιατί ήθελαν να κάνουν τον εξευγενισμένο. Αν και ο δάσκαλος συνεχώς μας τόνιζε: «Πιστά, πιστά, όσο μπορείτε πιο πιστά. Δεν είναι δική σας δουλειά να τα διορθώσετε».

Πάντως, η δική μου η θέση ήταν κάπως δύσκολη. Εμείς ήμασταν ξένοι προς τον τόπο. Ο πατέρας μου δημόσιος υπάλληλος. Τ' αγαπούσα πολύ αυτά τα πράγματα, αλλά τι να γράψω κι από πού; Τα παιδιά μπορούσαν να τα καταγράψουν εύκολα, όχι μονάχα γιατί είχαν συγγενικά τους πρόσωπα να τους τα πούνε, αλλά και γιατί τα μισοξέρανε κι έτσι αμέσως τα καταλαβαίνουν. Αλλά εγώ πώς να μπω τόσο γρήγορα στο νόημα; Κι έτσι, ομολογώ ότι έκανα μια μικρή, υποθέτω, πονηρία, μόνο και μόνο για να παρουσιάσω κι εγώ κάτι στον καθηγητή. Βρήκα ένα άλλο, παλιό, αναγνωστικό και αντέγραψα αποκεί μερικά δημοτικά τραγούδια. «Αυτά δεν μπορεί να τα ξέρει ο καθηγητής», είπα μέσα μου. «Τώρα, αυτός, ένας ολόκληρος καθηγητής, παιδικά βιβλία θα θυμάται;». Κι έτσι τα αντέγραψα με ωραία καλλιγραφικά γράμματα. Ήταν κάτι πολύ ωραία δημοτικά τραγούδια, καλύτερα μάλλον απ' αυτά που έφερναν τα παιδιά.

Όμως μ' έπιασε αρκετή ανησυχία, όταν μια μέρα είδα το τετράδιό μου, ανάμεσα στ' άλλα, πάνω στην έδρα. Ο καθηγητής, σαν ήρθε η σειρά μου, με κοίταξε κάπως γελαστός και μου λέει: «Ωραία τα τραγούδια του **Νικολάου Πολίτη,*** που μας έφερες. Κοίταξε, τώρα, να μαζέψεις και τίποτε από το χωριό. Καλό θα σου κάνει». Τα άλλα παιδιά χαμογελούσαν, ίσως και να μην κατάλαβαν. Πάντως, εγώ ντράπηκα. Πού το κατάλαβε όμως ο δάσκαλος αμέσως αμέσως;

Αλλά σε λίγο παρηγορήθηκα, όταν ήρθε η σειρά της εργασίας ενός άλλου παιδιού, επίσης ξένου, από την πολιτεία. Ο καθηγητής πια εδώ δεν μπορούσε με κανένα τρόπο να συγκρατήσει τη σοβαρότητά του. «Μα, παιδί μου, τι είναι αυτά που έφερες; του λέει. Εσύ δεν κατάλαβες απολύτως τίποτα. Κρίμα, στα τόσα και τόσα που έχουμε πει ως τώρα!». Και τι είχε γίνει; Παρ' όλα τα μαθήματα, τους χορούς και τα τραγούδια, ο συμμαθητής μας αυτός, που ήταν και ο πιο φίλος μου -οι πατεράδες μας συνάδελφοι- είχε φέρει ως δημοτικό τραγούδι ένα τραγουδάκι του μουσικοσυνθέτη **Αττίκ,*** και συγκεκριμένα εκείνο που λέει: «Την ώρα που περνούσε τ' οργανάκι». Κι ενώ κρατούσαμε όλοι την κοιλιά μας από τα γέλια, μερικοί μάλιστα είχαν πάρει να σιγοτραγουδούν «το οργανάκι», ο δάσκαλος έλεγε και ξανάλεγε: «Μα, βρε παιδί μου, από πού και ως πού; Τουλάχιστο να φερνεις τη "Μαρία την Πενταγιώτισσα" ή το "Τάκου τάκου ο αργαλειός μου" να πω τα μπερδεψες. Αλλά αυτό "Την ώρα που περνούσε τ' οργανάκι"; Από πού κι ως πού; Μυστήριο μέγα!».

«Δεν είναι μυστήριο δάσκαλε. Η πολιτεία είχε κάνει έτσι το παιδί αυτό. Όχι μόνο να μην ξέρει το λαϊκό πολιτισμό, αλλά ούτε να μπορεί καν να τον μάθει. Και το ξανάκανε, δυστυχώς, όταν το ξαναπήρε».

Γ. Ιωάννου, *Εφήβων και μη*, Κέδρος

* **φύτρα**: καταγωγή (μεταφορικά) * **αλογάριαστος**: αυτός που δεν τον υπολογίζουν * **πατρογονικά**: πατροπαράδοτα, προγονικά * **κομμάτι χωρατατζής**: κάπως αστείος * **παλιατσαρίες**: παλιά και άχρηστα πράγματα * **βούρκωσε**: συγκινήθηκε, έκλαψε * **Νικόλαος Πολίτης**: πολύ

γνωστός λαογράφος (1852-1921), ο οποίος συγκέντρωσε δημοτικά τραγούδια και εξέδωσε τη συλλογή *Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού* (1918) * **Αττίκ:** πολύ γνωστός μουσικοσυνθέτης στην Αθήνα του μεσοπολέμου

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ, ΝΑ ΣΑΙ ΚΑΛΑ ΔΑΣΚΑΛΕ

ΘΕΜΑ: Το ενδιαφέρον και η αγάπη που καλλιεργεί ένας καθηγητής στους μαθητές μιας τάξης σχολείου της επαρχίας για το λαϊκό πολιτισμό και τη λαϊκή λογοτεχνική παράδοση.

ΒΑΣΙΚΗ ΙΔΕΑ: Η σημασία του σχολικού περιβάλλοντος στην ανάδειξη της αξίας του λαϊκού πολιτισμού.

ΔΟΜΗ 1 η Ενότητα: «Πρόπερσι που φοιτούσα... να τα διορθώσετε».

2 η Ενότητα: «Πάντως, η δική μου η θέση... όταν το ξαναπήρε».

ΠΛΑΓΙΟΤΙΤΑΟΙ:

1 η Ενότητα: Ο ρόλος του νέου φιλολόγου στην προβολή της αξίας του λαϊκού πολιτισμού. 2 η Ενότητα: Το πάθημα των δύο ξένων μαθητών.

ΤΕΧΝΙΚΗ: - α' πρόσωπο. - Ο αφηγητής συμμετέχει ως ήρωας στην ιστορία. –

Εστιάζει τα γεγονότα μέσα από την προοπτική του παρελθόντος. –

Απευθύνεται νοερά σε β' πρόσωπο στον παλιό του καθηγητή και μιλάει με την προοπτική του παρόντος. - Στοχαστική διάθεση, μοιάζει να απευθύνεται σε έναν υποθετικό συνομιλητή.

Περιγραφή συναισθημάτων.

- Αναδρομική αφήγηση.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ: Αφήγηση, περιγραφές, σχόλια του αφηγητή, διάλογοι.

ΓΛΩΣΣΑ: Απλή, καθαρή δημοτική με λέξεις της καθημερινότητας.

ΥΦΟΣ: Απλό, καθημερινό.

ΤΟΝΟΣ: Ειρωνικός και με δόση μελαγχολίας.

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ: Παρομοιώσεις, Μεταφορές, Επαναλήψεις, Ασύνδετα Σχήματα.

ΙΔΕΕΣ – ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ: - Προβάλλεται ο σημαντικός ρόλος του εκπαιδευτικού στην ανάδειξη του λαϊκού πολιτισμού και κάθε αξίας που συντελεί στην κοινωνικοποίηση των παιδιών και στην αισθητική τους καλλιέργεια. - Ο αστικός τρόπος ζωής, η στροφή από τη συλλογική ζωή στην προβολή του ατομικού συμφέροντος και η εισβολή ξένων προτύπων ζωής οδήγησαν στην περιφρόνηση του λαϊκού πολιτισμού και στην ισοπέδωση ιδεών και αξιών.

Βλέπε η ζωή και το έργο του [Γιώργου Ιωάννου](#)

Γεννήθηκε στη [Θεσσαλονίκη](#) από γονείς Θρακιώτες πρόσφυγες. Μεγάλωσε στο κέντρο της πόλης και σπούδασε με λαμπρούς δασκάλους στο τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ (όπου υπηρέτησε για ένα διάστημα ως βοηθός στην έδρα της Αρχαίας Ιστορίας). Από το 1960 εργάστηκε ως [φιλόλογος](#) στη μέση εκπαίδευση στην [Αθήνα](#) και σε άλλα μέρη της Ελλάδας. Από το 1962 και για δύο χρόνια δίδαξε στο Ελληνικό Γυμνάσιο στη [Βεγγάζη](#) της [Λιβύης](#). Το 1974 ορίστηκε μέλος της Επιτροπής για τη συγκρότηση ανθολογίου κειμένων λογοτεχνίας για το [Δημοτικό σχολείο](#), καθώς και για την ανανέωση των Νεοελληνικών Αναγνωσμάτων του [Γυμνασίου](#). Υπήρξε σύμβουλος έκδοσης του σημαντικού περιοδικού Ελεύθερη γενιά (μηνιαίο περιοδικό για τις μαθητικές κοινότητες), που εξέδιδε το Υπουργείο Παιδείας. Πέθανε στα 58 του χρόνια, από νοσοκομειακή λοίμωξη που επήλθε μετά από μια απλή επέμβαση στον προστάτη.

Το ποιητικό, πεζογραφικό και δοκιμιακό του έργο

Το 1954 εξέδωσε ιδίως αναλώμασι την πρώτη ποιητική του συλλογή: *Ηλιοτρόπια*. Το 1963 τη δεύτερη: *Τα χίλια δέντρα*. Κύρια λογοτεχνική του ενασχόληση όμως υπήρξε η πεζογραφία, προς την οποία στράφηκε οριστικά από το 1964 με την έκδοση μιας συλλογής 22 πεζογραφημάτων με τίτλο *Για ένα φιλότιμο*, όπου καθιέρωσε ένα εντελώς προσωπικό ύφος και τρόπο γραφής, από το οποίο επηρεάστηκαν αρκετοί μεταγενέστεροι πεζογράφοι.

Για τη βιωματικότητα στο έργο του, ο Ιωάννου είπε: «*Λέγοντας λοιπόν βιωματική, εννοώ τη λογοτεχνία εκείνη που αντλείται από προσωπικά βιώματα του συγγραφέα [...]. Τα βιώματα πάλι δεν είναι μονάχα εκείνα που προέρχονται από την εμπειρία, αλλά και οι φαντασιώσεις και οι ισχυρές πνευματικές καταστάσεις που έχει ζήσει ο άνθρωπος [...]. Ανακουφίζομαι γράφοντας σε πρώτο πρόσωπο. Είναι για μένα κάτι σαν ψυχολογική ανάγκη. Ωστόσο τα περισσότερα από αυτά που γράφω δεν είναι βιογραφικά και δεν συνέβησαν ακριβώς έτσι, όπως μεταφέρονται στο χαρτί. Άλλωστε, στα πεζογραφήματά μου υποδύομαι και πολλά πρόσωπα που θα ήθελα να είμαι.*»

Στοιχεία τεχνικής που χαρακτηρίζουν το έργο του Ιωάννου είναι η μονοεστιακότητα στην αφήγηση, ο κατακερματισμός του θέματος και η ιδιαίτερη μεταχείριση του αφηγηματικού χρόνου. Η μονοεστιακή αφήγηση δημιουργεί έναν πεζογραφικό λόγο στον οποίο τα πάντα μας δίνονται από την οπτική γωνία ενός μόνο προσώπου, το οποίο άλλοτε μετέχει σε αυτά που εξιστορούνται και άλλοτε μένει θεατής και τα αφηγείται (η αφήγηση αυτή δεν γίνεται απαραίτητα σε πρώτο πρόσωπο, αν και είναι το συνηθέστερο). Ως προς το χειρισμό της πλοκής, η κλασική μορφή διηγήματος με αρχή, μέση και τέλος απουσιάζει σχεδόν πλήρως, ενώ τα γεγονότα αποτελούν ψηφίδες που συνθέτουν το αφήγημα, διανθισμένες από σκέψεις και συναισθήματα του συγγραφέα. Τέλος, ως προς την παράμετρο του αφηγηματικού χρόνου, η αφήγηση με παρόμοια λογική εγκαταλείπει τη γραμμική προώθηση, μπορεί δηλαδή να ξεκινά αδιαφόρετα από το παρόν ή το παρελθόν και δεν προχωρεί γραμμικά προς μεταγενέστερες στιγμές, αφού η μετάβαση από το παρόν στο παρελθόν και αντίστροφα είναι συνεχής. Τα γνωρίσματα αυτά της γραφής του Ιωάννου συνοψίζονται σχηματικά στην ιδέα του *πεζογράφηματος*, του ιδιαίτερου δηλαδή λογοτεχνικού είδους που ο ίδιος ευαγγελιζόταν πως εισηγήθηκε και καλλιέργησε συνδυάζοντας στοιχεία παραδοσιακών ειδών πεζογραφίας μικρής φόρμας, όπως το διήγημα και το δοκίμιο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Με ποιους τρόπους καλλιέργησε ο φιλόλογος στους μαθητές το ενδιαφέρον για το λαϊκό πολιτισμό και την τοπική τους παράδοση; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία (φράσεις, εκφραστικούς τρόπους κ.ά.) από το κείμενο.
- Στο **ερμηνευτικό σχόλιο** που θα αναπτύξετε σε 150-200 περίπου λέξεις να διατυπώσετε τις σκέψεις σας για το μοντέλο διδασκαλίας που εφάρμοσε ο δάσκαλος και εάν αυτό το μοντέλο συνάδει με το σύγχρονο και δημιουργικό σχολείο.
- Αξιοποιώντας τους **κειμενικούς δείκτες** (λογοτεχνικό γένος/ είδος, γλωσσικές επιλογές, αφηγηματικούς τρόπους, αφηγηματικές τεχνικές, δομή, πλοκή, χαρακτήρες κ.ά.) του κειμένου να σχολιάσετε το κύριο θέμα που πιστεύετε ότι τίθεται σε αυτό.
- Ποιος αφηγείται και σε ποιο ρηματικό πρόσωπο; Σε ποιά ηλικιακή φάση νομίζετε ότι αφηγείται τα γεγονότα και από που το συμπεραίνετε; Στο **ερμηνευτικό σχόλιο** που θα αναπτύξετε σε 150 περίπου λέξεις να γράψετε τα συναισθήματα που σας προκαλεί η εμπειρία του αφηγητή.

Αναμόρφωση εξεταστέας ύλης Γ' Λυκείου (2/8/2019, ΦΕΚ 3164/12-8-2019)

Το τρίτο θέμα σχετίζεται με το λογοτεχνικό κείμενο και αφορά την παραγωγή **ερμηνευτικού σχολίου**, με το οποίο επιδιώκεται οι μαθητές και οι μαθήτριες **αφενός να αναπτύσσουν κρίσιμα θέματα/ ερωτήματα που πραγματεύεται το λογοτεχνικό κείμενο, αξιοποιώντας συνδυαστικά κειμενικούς δείκτες ή και στοιχεία συγκεκριμένου, αφετέρου να τοποθετούνται/ ανταποκρίνονται στα θέματα/ ερωτήματα αυτά, τεκμηριώνοντας τις προσωπικές τους θέσεις.** Η προβλεπόμενη έκταση της απάντησης μπορεί να κυμαίνεται από 100 έως 200 λέξεις.

Ερμηνευτικό σχόλιο: Είναι ένα γραπτό σχόλιο, περιορισμένης έκτασης, που περιλαμβάνει την ανάπτυξη αφενός του βασικού, για τους/τις μαθητές/τριες, ερωτήματος/ θέματος του κειμένου και αφετέρου της ανταπόκρισής τους σε αυτό. **Στο ερμηνευτικό σχόλιο ο/ η μαθητής/-τρια δεν περιορίζεται στο «τι λέει το κείμενο», αλλά επεκτείνεται στο «τι σημαίνει για τον/την ίδιον/-α».** Με τη συγγραφή του ερμηνευτικού σχολίου διευκολύνεται η ανάδυση του «εγώ» και «ελέγχεται» σύνθετα ο βαθμός εκπλήρωσης του γενικού και των ειδικότερων σκοπών διδασκαλίας του μαθήματος.

Κοιμενικοί δείκτες: Είναι τα μορφικά στοιχεία του κειμένου που συνιστούν το εξωτερικό περίβλημα αλλά και τον σκελετό του. Περιλαμβάνουν **το λογοτεχνικό γένος/ είδος, τις γλωσσικές επιλογές, τους αφηγηματικούς τρόπους, τις αφηγηματικές τεχνικές, τη δομή, την πλοκή, τους χαρακτήρες κ.ά.** Η συνδυαστική ερμηνεία των κειμενικών δεικτών μας βοηθά να διερευνήσουμε τις ανταποκρίσεις στο κείμενο και να του αποδώσουμε νόημα.

Συγκείμενο: Είναι το πλαίσιο αναφοράς του λογοτεχνικού έργου, δηλαδή **τα ιστορικά, κοινωνικά και βιογραφικά/ ιδεολογικά δεδομένα των συνθηκών παραγωγής του.** Τα στοιχεία του πραγματικού κόσμου που αναπαριστώνται στα λογοτεχνικά κείμενα αποτελούντο συγκεκριμένο τους και συμβάλλουν στην ερμηνεία τους. Τέτοια στοιχεία είναι, μεταξύ άλλων, η χωροχρονική τοποθέτηση (πού και πότε εκτυλίσσεται αυτό που διαβάζουμε), οι ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες του χρόνου συγγραφής, η πολιτεία και το δίκαιό της (άγραφο ή γραπτό), ο πολιτισμός, η κουλτούρα και η θρησκεία, όπως μετουσιώνονται σε διαδεδομένες αντιλήψεις, παραδόσεις και ήθη. Όλα αυτά υποδηλώνονται στο κείμενο είτε συνδυαστικά είτε επιλεκτικά. Αποτελούν βοηθητικά στοιχεία, για να καταλάβει ο αναγνώστης/ η αναγνώστρια ότι αυτό που διαβάζει αποτελεί μια μικρή φέτα ζωής του πραγματικού κόσμου, όπως αυτός διαθλάται στο κείμενο μέσα από τη

φιλοσοφική και ιδεολογική ματιά του/της συγγραφέα και από τις γλωσσικές του επιλογές. Με άλλα λόγια, διαβάζει συγκεκριμένους χαρακτήρες σε ένα συγκεκριμένο χρονικό και χωρικό περιβάλλον όχι με τρόπο πραγματικό και ρεαλιστικό, αλλά μέσα από το είδος της αναπαράστασης που κάνει ο/η συγγραφέας με τις επιλογές του. Ο αναγνώστης/ η αναγνώστρια καλείται να λαμβάνει υπόψη όλα αυτά και να προβαίνει σε λεπτές διακρίσεις ανάμεσα στον πραγματικό κόσμο και το συγκείμενο

ΚΕΙΜΕΝΟ ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ - «Το σχολείο της δημιουργικότητας»

Το σχολείο που θέλει να αναπτύξει τη δημιουργικότητα των μαθητών του πρέπει να στρέψει προγράμματα, βιβλία, μεθόδους διδασκαλίας, διδάσκοντες και διδασκόμενους προς αυτή την κατεύθυνση. Η μηχανική μάθηση, η τυποποίηση της διδασκαλίας ή της εργασίας, η παθητική επανάληψη, η παιδαγωγική τού «κάνε αυτό που σου λέω» και του «κάνε το όπως σου το λέω» θα αποκλειστούν και θα αντικατασταθούν με μεθόδους όσο γίνεται περισσότερο ενεργητικές. [...]

Πιο συγκεκριμένα, η σχολική ζωή στο δημιουργικό σχολείο θα μπορούσε να οργανωθεί με τρόπους που να ευνοούν τις πρωτοβουλίες, τις επιλογές, τις εργασίες των μαθητών σε θέματα που τους ενδιαφέρουν. Να ανατίθεται, για παράδειγμα, στους μαθητές η οργάνωση και παρουσίαση ορισμένων μαθημάτων, διάφορες εκθέσεις, έκδοση περιοδικού ή εφημερίδας, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές παρουσίες, ομιλίες – συζητήσεις για θέματα επικαιρότητας, κοινωνικά ή πολιτικά, επιστημονικά, καλλιτεχνικά κτλ. Σε μια τέτοια οργάνωση, καθοριστικό ρόλο θα παίξουν οι ομάδες των μαθητών, με την προϋπόθεση ότι διδάσκοντες και διδασκόμενοι θα απαλλαγούν από την πίεση των ποικίλων εξετάσεων και από το αδιάκοπο κυνήγι της ύλης και του χρόνου.

Στο δημιουργικό σχολείο ο διδάσκων θα τονίσει ιδιαίτερα τη συμμετοχή των μαθητών στο διάλογο, ώστε να είναι όσο το δυνατόν ενεργητικότερη. [...] Θα προσέξει, επίσης, ιδιαίτερα το είδος των ερωτήσεων. Δεν πρέπει να είναι αυτές που «ξέρει» την απάντηση και την περιμένει, γιατί τότε ακούει αδιάφορα ή δεν ακούει καθόλου τις άλλες απαντήσεις, ώσπου να ακούσει την αναμενόμενη, οπότε και ενθουσιάζεται. Ο ίδιος ο μαθητής δεν απορεί, δε ρωτάει, δεν ενθαρρύνεται στην απορία ή στην ερώτηση, δε βλέπει να λαμβάνεται υπόψη η προσπάθειά του και, κατά συνέπεια, δε διακινδυνεύει μια απάντηση λαθεμένη. Ο δημιουργικός μαθητής δυσφορεί σε τέτοιες συνθήκες μαθήματος και αντιδρά συχνά με απρέπεια ή με ειρωνεία.

«Να κάνετε ερωτήσεις που να μην ξέρετε την απάντηση», αυτό είναι το αίτημα της δημιουργικότητας. Η στενή όμως αντίληψη για την αγωγή, που περιορίζει το ρόλο της στο γνωστικό υλικό, δεν αφήνει το διδάσκοντα να κινηθεί στον ευρύτερο χώρο της συλλογικής προσπάθειας και της γόνιμης ανταλλαγής ιδεών. [...]

Γενικά, το δημιουργικό σχολείο βοηθάει τους μαθητές να χρησιμοποιούν τα χέρια τους, να κατασκευάζουν, να κάνουν πειράματα, να ερευνούν, να αναζητούν, να αποκτούν προσωπικές εμπειρίες και γνώσεις – όχι μόνο από τα βιβλία – να δημιουργούν κάτι δικό τους, να «ποιούν».

Κώστας Μπαλάσκας, «Το σχολείο της δημιουργικότητας», εκδ. Γρηγόρη (Απόσπασμα – Διασκευή).

ΘΕΜΑ1ο

Να παρουσιάσετε σε ένα περιληπτικό κείμενο 70-80 λέξεων τα στοιχεία από τα οποία, κατά την άποψη του συγγραφέα, πρέπει να απαλλαγεί το σημερινό σχολείο, ώστε να γίνει δημιουργικό.

15 μονάδες

ΘΕΜΑ2ο

B1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη ΣΩΣΤΟ αν η πρόταση συμφωνεί με το νόημα του κειμένου ή τη λέξη ΛΑΘΟΣ, αν διαφωνεί. Να αιτιολογήσετε με δικά σας λόγια όσες προτάσεις θεωρείτε λανθασμένες.

α. Ο διάλογος εξασφαλίζει κλίμα δημιουργικότητας και ενεργητικότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία.

β. Η υπακοή και η υιοθέτηση των ιδεών των δασκάλων, καθώς και η παθητική επανάληψη είναι ξεπερασμένες μορφές διδασκαλίας.

γ. Το δημιουργικό σχολείο αναζητάει τη συμμετοχή και τη συλλογική προσπάθεια ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας.

δ. Οι ομάδες των μαθητών δεν έχουν καθοριστικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία.

ε. Δημιουργικό σχολείο σημαίνει αυστηρή οργάνωση της ύλης που θα διδαχθεί μέσα στο χρόνο και αυστηρό σύστημα εξετάσεων.

15 μονάδες

B2. Να επισημάνετε τα δομικά μέρη της δεύτερης παραγράφου και τον τρόπο ανάπτυξής της. («Πιο συγκεκριμένα, η σχολική ζωή ... της ύλης και του χρόνου»)

15 μονάδες

B3. α. «Στο δημιουργικό σχολείο ο διδάσκων ... των ερωτήσεων»: Να αναγνωριστεί το είδος της σύνταξης (ενεργητικής ή παθητικής) στην παρακάτω πρόταση και να μετατραπεί η σύνταξη στην αντίθετή της;

B3. β.«Να κάνετε ερωτήσεις που να μην ξέρετε την απάντηση»: Να δικαιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών.

(2x5) 10
μονάδες

ΠΑΙΔΕΙΑ –ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΟΡΙΣΜΟΣ: Λέγοντας «Παιδεία» εννοούμε το σύνολο των διαδικασιών και ενεργειών μέσω των οποίων ο άνθρωπος επιτυγχάνει την πνευματική, ηθική και κοινωνική ολοκλήρωσή του.

Η έννοια της «Εκπαίδευσης» εμπεριέχεται στην έννοια της «Παιδείας» και παρέχεται από τα διάφορα παιδαγωγικά ιδρύματα κάθε βαθμίδας και «αγωγής» και αποβλέπει στην απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων, αξιών και τρόπων συμπεριφοράς του ατόμου με σκοπό την ορθή διάπλαση της προσωπικότητάς του.

Η έννοια «Παιδεία» με την ευρύτερη έννοια προσδιορίζεται ως γενικότερη καλλιέργεια του ανθρώπου και συνδέεται με τις έννοιες «αγωγή» και «μόρφωση» που χρησιμοποιούνται άλλοτε ως ταυτόσημες έννοιες και άλλοτε με την ευρύτερη ή στενότερη σημασία. Ο όρος «παιδεία» σημαίνει το αποτέλεσμα που δίνουν η σωστή αγωγή και η μόρφωση που οδηγούν στην τελειοποίηση και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου.

ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Άμεσοι παράγοντες:

Η οικογένεια: η πρώτη μορφωτική και κοινωνική κοινότητα που διαμορφώνει αρχικά το χαρακτήρα του νέου ανθρώπου (τα πρώτα ερεθίσματα, τις αρχές, τα ιδεώδη, τα μηνύματα, κλίμα εμπιστοσύνης, αγάπης, παρακολούθηση της πορείας των νέων μελών, ουσιαστική επικοινωνία ...).

Το σχολείο – η εκπαίδευση: δευτερογενής φορέας παιδείας, οργανωμένος παράγοντας συστηματικής αγωγής και μόρφωσης, συνεχίζει τον παιδαγωγικό ρόλο και μεταλαμπαδεύει τις αξίες και τα ιδεώδη (με την προϋπόθεση ότι λειτουργεί θετικά παρέχοντας ανθρωπιστική παιδεία, ευγενή άμιλλα, κριτική σκέψη ξεδιπλώνοντας τα ταλέντα των παιδιών).

Η πολιτεία: το κράτος (η πολιτική ηγεσία) με την οργάνωση και την υλικοτεχνική υποδομή της παιδείας συμβάλλει στη διάπλαση του ήθους και του ύφους των νέων, (άμεση ανταπόκριση στα προβλήματα, αξιοκρατία, ειρηνική συνύπαρξη, συνεργασία με τη διεθνή κοινότητα, προγράμματα εκπαιδευτικά κτλ).

Έμμεσοι παράγοντες:

Τα ΜΜΕ: ραδιόφωνο, τηλεόραση, κινηματογράφος, βιβλία περιοδικά (ψυχαγωγία, έλεγχος της πολιτικής ηγεσίας, ενίσχυση του ρόλου του πολίτη, προβολή υγιών προτύπων, ελευθεροτυπία,...).

Το κοινωνικό περιβάλλον: η κοινωνία επιδρά στη διαμόρφωση του χαρακτήρα των νέων και διαμορφώνει το χαρακτήρα τους, (επαγγελματική ομάδα, πολιτισμικοί οργανισμοί, θέατρα, μουσεία, μνημεία, διαλέξεις ...)

Το φυσικό περιβάλλον: η φύση διδάσκει την αρμονία και τη γαλήνη.

Αρνητικοί παράγοντες:

Ελλιπή αγωγή (οικογενειακή, σχολική)

Οι επιδράσεις του ανήθικου κοινωνικού περιβάλλοντος

Αντικοινωνικά συναισθήματα, επικράτηση δεισδαιμονιών και προλήψεων, ηθική κατάπτωση, ηθική χρεωκοπία, αδυναμία πολιτικοποίησης, αλλοτρίωση του ατόμου από τον εαυτό του και το περιβάλλον.

Ατελής ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου, ψυχικές ανωμαλίες

.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ – ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Πνευματικός τομέας: συντελεί στην πνευματική εξύψωση του ατόμου, διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες, οξύνει το πνεύμα, καλλιεργεί την κρίση, τη φαντασία και οδηγεί στο στοχασμό. Ισχυροποιεί τη θέληση του ατόμου και δημιουργεί αμυντικούς μηχανισμούς ενάντια σε προσπάθειες χειραγώγησης. Συμβάλλει στην εμπάθυνση της σκέψης και οδηγεί το άτομο σε πνευματική ωρίμανση, πνευματική ελευθερία στον αυτοπροσδιορισμό και στην αυτογνωσία.

Ηθικός – ψυχολογικός τομέας: εξευγενίζει τον εσωτερικό κόσμο του ατόμου, ευαισθητοποιεί την ψυχή του και το στρέφει σε ανώτερες αξίες, υψηλά ιδανικά, το αγαθό και το ωραίο.

Καλλιεργεί ηθικές αρετές, δικαιοσύνη, σεβασμό, εντιμότητα, κάνει τον άνθρωπο ακέραιο, συνεπή, υπεύθυνο, ανεξίκακο, μακριά από τη μάστιγα των παθών και των ενστίκτων που συχνά υποτάσσουν τον άνθρωπο σε παράλογες επιθυμίες.

Καλλιεργεί την ορθή αντίληψη του συμφέροντος με αποτέλεσμα να αποβάλλεται η ιδιοτέλεια, η καταναλωτική μανία και η βιοθεωρία του υλικού ευδαιμονισμού.

Τον λυτρώνει από τις καθημερινές μικρότητες, ζήλιες και εγωισμούς και συντελεί στο να αποκτήσει το άτομο την εσωτερική ελευθερία.

Κοινωνικός τομέας: καλλιεργεί τις κοινωνικές αρετές, αγάπη, συνεργασία, αλληλεγγύη, συναδέλφωση, υπομονή, αισιοδοξία, αυτοσεβασμό, αυτοπειθαρχία... που είναι παράγοντες κοινωνικής συνοχής και ευρυθμίας.

Διευκολύνει τη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων και την ομαλή μετάβαση από το «εγώ» στο «εμείς», με αποτέλεσμα την απρόσκοπτη ένταξη του ατόμου στην κοινωνία.

Μαθαίνει στα άτομα να σέβεται τους αναγκαίους όρους της κοινωνικής ζωής, όπως τη συνεργασία, την αλληλεγγύη, το διάλογο, τον αμοιβαίο σεβασμό, την αναγνώριση της προσφοράς των άλλων.

Καλλιεργεί την κοινωνική συνείδηση ότι δηλαδή το άτομο είναι μέρος του συνόλου με υποχρεώσεις και καθήκοντα και ότι πρέπει να εργάζεται όχι μόνο για τον εαυτό του αλλά και για το καλό του συνόλου.

Επαγγελματικός – Οικονομικός τομέας: βοηθάει στην επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου ώστε να ανταπεξέλθει στις αυξημένες απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

Καλλιεργεί την επαγγελματική συνείδηση που συνιστά έρεισμα της επαγγελματικής επιτυχίας.

Αποτελεί πυλώνα της προσωπικότητας των επιστημόνων, λαμβάνοντας υπόψη το ρόλο της επιστήμης στη διαμόρφωση της κοινωνίας.

Πολιτικός – εθνικός τομέας: διαμορφώνει την πολιτική αγωγή του ατόμου, το πολιτικοποιεί, καλλιεργώντας το δημοκρατικό φρόνημα, ευαισθητοποιεί το άτομο σε θέματα ανθρώπινων δικαιωμάτων και ενισχύει τους δημοκρατικούς θεσμούς.

Πρωθεί ιδανικά, πρότυπα πολιτικού ήθους και υποδεικνύει το χρέος του ατόμου απέναντι στην Πολιτεία.

Η παιδεία μεταβιβάζει στις νεότερες γενιές τις αξίες και τα στοιχεία της παράδοσης και της εθνικής κληρονομιάς. Συγκεκριμένα η γνώση της ιστορίας ενισχύει την εθνική συνείδηση, τη φιλοπατρία και το εθνικό φρόνημα. Συμβάλλει στην απόρριψη του ακραίου εθνικισμού διαμορφώνοντας την εθνική ταυτότητα με υγιή κριτήρια.

Προϋποθέσεις για την καλλιέργεια της παιδείας

Άτομο: Ατομική προσπάθεια πολύχρονη, ισχυρή θέληση, καλλιέργεια φιλομάθειας, απαλλαγή από τον υλικό ευδαιμονισμό, άσκηση εποικοδομητικής κριτικής.

Πολιτεία : παροχή καθολικής παιδείας, σύγχρονο πνεύμα, εποπτικά μέσα διδασκαλίας, επιστημονική κατάρτιση εκπαιδευτικών, επιμορφωτικά προγράμματα, παιδαγωγική επάρκεια.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μορφή παιδείας που δίνεται συστηματικά στους νέους μέσα από συγκεκριμένους φορείς (ιδρύματα εκπαιδευτικά) και ελέγχεται από την πολιτεία. Χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης είναι η μεθοδικότητα με τα αναλυτικά προγράμματα των μαθημάτων, η συστηματικότητα, η τυποποίηση και ο υποχρεωτικός χαρακτήρας.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πνευματικός τομέας: παροχή γνώσεων, συμβολή στην πνευματική ανάπτυξη των νέων, προαγωγή της ελεύθερης σκέψης, καλλιέργεια του κριτικού στοχασμού και της γόνιμης αμφισβήτησης, ενθάρρυνση για τη δημιουργία υπεύθυνης προσωπικότητας, απελευθέρωση του ατόμου από προκαταλήψεις και αναχρονιστικές ιδέες, αυτοπραγμάτωση.

Ηθικός τομέας: μεταλαμπάδευση ηθικών αξιών, ευσυνειδησία, εντιμότητα, ειλικρίνεια, συγκρότηση υγιούς προσωπικότητας, προβολή αξιών θάρρους, επιμονής, φιλοπονίας, προβολή θετικών προτύπων.

Κοινωνικός- πολιτικός τομέας: αναπτύσσει τις διαπροσωπικές σχέσεις και συντελεί στην ομαλή κοινωνικοποίηση του ατόμου. Προβάλλει τις κοινωνικές αξίες και αρετές, δικαιοσύνη, αλληλεγγύη, σεβασμό, διάλογο διαμορφώνοντας υπεύθυνους ανθρώπους, με πολιτική άποψη, σκέψη, κρίση και ενεργά μέλη της κοινωνίας.

Επαγγελματικός τομέας: προσφέρει γνώσεις για τη μελλοντική επαγγελματική αποκατάσταση, διαμόρφωση ορθών κριτηρίων για την επιλογή επαγγέλματος, κατευθύνει τους νέους σε προγράμματα σπουδών, ανοίγοντας τους ορίζοντές τους.

Πολιτιστικός – εθνικός τομέας: βελτίωση της αισθητικής αντίληψης των νέων, μετάδοση των πολιτιστικών στοιχείων της παράδοσης αλλά και της διεθνούς κοινότητας, συμβολή στη διατήρηση της πολιτιστικής ταυτότητας, καλλιέργεια της εθνικής αυτογνωσίας.

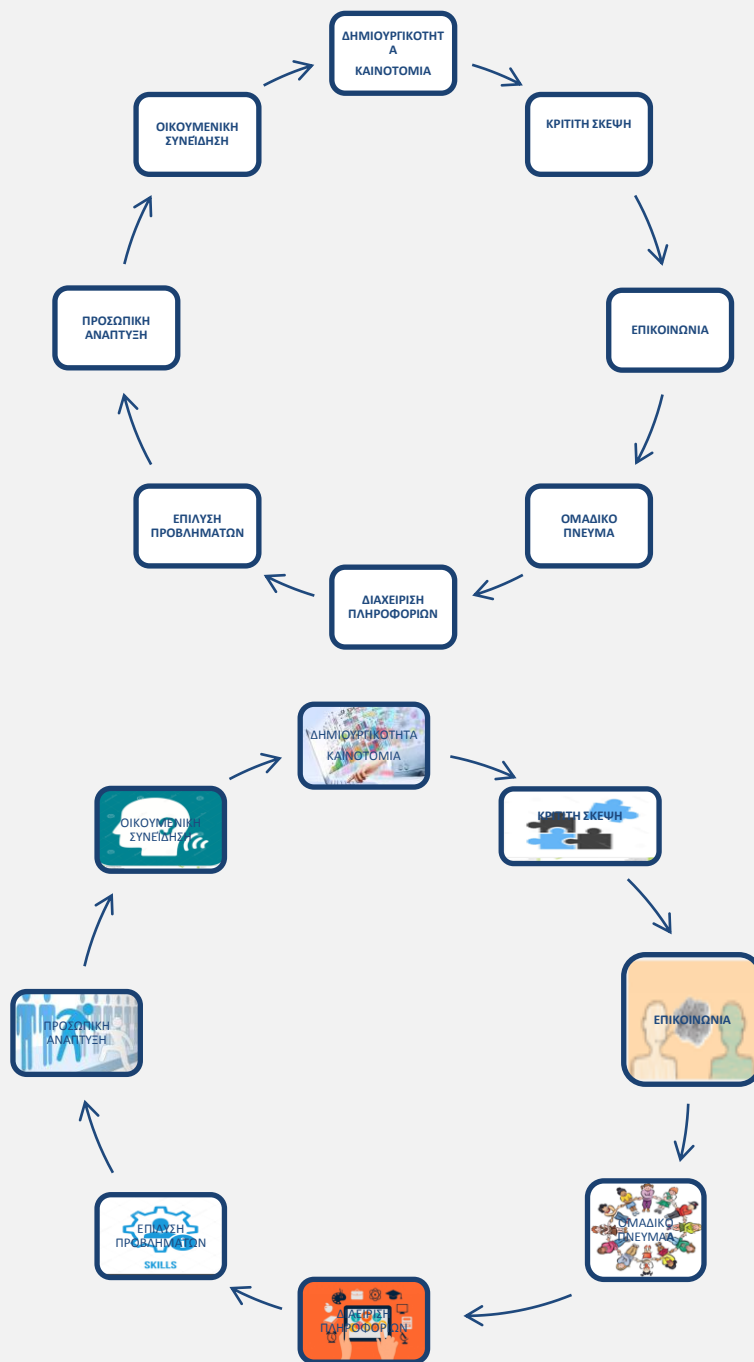
Αρνητικά του εκπαιδευτικού συστήματος

- Παραμερίζεται ο ανθρωπιστικός χαρακτήρας και δίνεται έμφαση στις τεχνοκρατικές και χρησιμοθηρικές γνώσεις. Δεν επιδιώκεται η εξισορρόπηση μεταξύ τεχνικού και ηθικοπνευματικού πολιτισμού.
- Το περιεχόμενο πολλών βιβλίων απωθεί τους νέους, συχνά αναχρονιστικό, μη εναρμονισμένο με τη σύγχρονη πραγματικότητα. Είναι απομακρυσμένο από θέματα που άπτονται της κοινωνικής πραγματικότητας.
- Στερείται υλικοτεχνικής υποδομής, διδακτήρια, εργαστήρια, βιβλιοθήκες, χώρους άθλησης, αδυνατεί να εναρμονιστεί με τις απαιτήσεις της σύγχρονης εκπαίδευσης.
- Δεν υπάρχει ουσιαστική προσέγγιση δασκάλου και μαθητή, απουσία παιδαγωγικής γνώσης, ελλιπής κατάρτιση προσωπικού, διδακτικός μονολιθισμός, εκδίδει τίτλους οι οποίοι δεν ανταποκρίνονται σε καμία ουσιαστική γνώση.
- Η βαθμοθηρία γεμίζει άγχος τους μαθητές και η «παραπαιδεία» αποτελεί γίνεται λύση ανάγκης, η ευγενής άμιλλα μετατρέπεται σε σκληρό ανταγωνισμό, παραγκωνίζεται η προσωπικότητα του ατόμου, αποκλείει κάποιους μαθητές από την παροχή ίσων ευκαιριών (οικονομικές, κοινωνικές, γεωγραφικές ανισότητες).

Προτάσεις για σύγχρονο σχολείο

- Ενιαίο πρόγραμμα σπουδών με σαφείς εκπαιδευτικούς στόχους
- Να αλλάξουν οι μέθοδοι και το πνεύμα διδασκαλίας
- Να εξασφαλιστεί άρτια κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών
- Να αναβαθμιστεί η γλωσσομάθεια και η χρήση των νέων τεχνολογιών.
- Να ενισχυθεί ο ανθρωπιστικός χαρακτήρας της παιδείας και να καθιερωθεί «ζώνη πολιτισμού».
- Να εξαλειφθεί η εκπαιδευτική ανισότητα.
- Να εφαρμοστεί η αξιολόγηση της σχολικής μονάδας.

Βιβλιογραφία –Δικτυογραφία

Διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια

- Αδαλόγλου Κυριακή, Αυδή Άβρα, Γρηγοριάδης Ν., Δανιήλ Ανθούλα Ζερβού Ιωάννα, Λόππα Ελένη, Έκφραση - Έκθεση (Τεύχος Γ'), ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

- Χατζησαββίδης Σωφρόνης, Χατζησαββίδου Αθανασία, Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η Γραμματική είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για όσα αναφέρονται στα Κεφάλαια: «Σύνταξη», «Σημασιολογία» και «Πραγματολογία- Κειμενογλωσσολογία».

- Κανδήρου Β. Γλυκερία, Πασχαλίδης Ε. Δημήτριος, Ρίζου Ν. Σπύρος, Γλωσσικές Ασκήσεις, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

- Μανωλίδης Γεώργιος, Μπεχλιβάνης Θωμάς, Φλώρου Φωτεινή, Θεματικοί Κύκλοι (ΕΚΦΡΑΣΗ - ΕΚΘΕΣΗ), ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ (στοιχεία του υλικού αυτού μπορούν να αξιοποιηθούν κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού και σύμφωνα με το Π.Σ. της Γ' Λυκείου.

- Μανικάρου Μ. *Η Γλώσσα μας - Α' Λυκείου*.

Πρόγραμμα «Ελληνόγλωσση πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια διαπολιτισμική εκπαίδευση στη διασπορά», ΥΠ.Π.Ε.Θ. - Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

<http://www.ediamme.edc.uoc.gr/ellinoglossi/images/ebooks/>

/i_elliniki_stin_albania/i_glossa_mas_a_likeiou/i_glossa_mas_a_likeiou.pdf

- Μανικάρου Μ. & Τζημαγιώργη Δ. *Η Γλώσσα μας - Β' Λυκείου*.

Πρόγραμμα «Ελληνόγλωσση πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια διαπολιτισμική εκπαίδευση στη διασπορά», ΥΠ.Π.Ε.Θ. - Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

<http://www.ediamme.edc.uoc.gr/ellinoglossi/images/ebooks/>

i_elliniki_stin_albania/i_glo

ssa_mas_b_likeiou/i_glossa_mas_b_likeiou.pdf

- Μανικάρου Μ. *Η Γλώσσα μας - Γ' Λυκείου*.

Πρόγραμμα «Ελληνόγλωσση πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια διαπολιτισμική εκπαίδευση στη διασπορά», ΥΠ.Π.Ε.Θ. - Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.

<http://www.ediamme.edc.uoc.gr/ellinoglossi/images/ebooks/>

i_elliniki_stin_albania/i_glossa_mas_g_likeiou/i_glossa_mas_g_likeiou.pdf

Β. Οι Φάκελοι υλικού για τον μαθητή και την μαθήτριά:

Νεοελληνική Γλώσσα, Φάκελος Υλικού: «Εμείς και οι άλλοι...» ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» (εκτός του τρόπου αξιολόγησης και των ενδεικτικών κριτηρίων αξιολόγησης)

Γ. Ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

- Τα εκπαιδευτικά σενάρια για τη Νεοελληνική Γλώσσα από τη διαδικτυακή πύλη

του *Πρωτέα*. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>

- *Πολύτροπη Γλώσσα*: Υποστηρικτικό υλικό για τη γλωσσική διδασκαλία στο λύκειο, διευρύνοντας και εμπλουτίζοντας το εγχειρίδιο «Εκφραση-Εκθεση».

<http://politropi.greek-language.gr/>

- *Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας*: Ευρετήριο των ψηφιακών πόρων και εργαλείων του ΚΕΓ για τα γλωσσικά μαθήματα Γυμνασίου – Λυκείου.

http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/

B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf

- *Φωτόδεντρο- Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου*

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/>

Δ. Εκπαιδευτικό υλικό από *Παιδαγωγικό Ινστιτούτο της Κύπρου* για τον σχεδιασμό της διδασκαλίας- Κατανόηση – Παραγωγή Προφορικού και Γραπτού Λόγου: Διδακτικά εργαλεία για το μάθημα των Ελληνικών

http://ellid.schools.ac.cy/archeia/ypostiriktiko_yliko/katalogos

_ergaleion_katanoisis_paragogis_graptou_proforikou_logou_ellinika_dde.pdf.

Για τη Λογοτεχνία

Α. Διδακτικά βιβλία/σχολικά εγχειρίδια

- Γρηγοριάδης Ν., Καρβέλης Δ., Μηλιώνης Χ., Μπαλάσκας Κ., Παγανός Γ., Παπακώστας Γ., *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (Τεύχος Γ')*, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

- Παρίσης Ιωάννης, Παρίσης Ν., *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Β. Οι Φάκελοι υλικού για τον μαθητή και την μαθήτριά:

Λογοτεχνία, Φάκελος Υλικού-Δίκτυα κειμένων, ΥΠΠΕΘ/ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Γ. Ψηφιακά αποθετήρια εγκεκριμένα ή προτεινόμενα από το Υπουργείο Παιδείας και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τα εκπαιδευτικά σενάρια για τη Λογοτεχνία από τη διαδικτυακή πύλη του

Πρωτέα. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios>

.html- *Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας*: Ευρετήριο των ψηφιακών πόρων και εργαλείων του ΚΕΓ για τα γλωσσικά μαθήματα Γυμνασίου – Λυκείου.

<http://www.iep.edu.gr/images/>

IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyk

los/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf

- *Φωτόδεντρο- Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου*

<http://photodentro.edu.gr/aggregator/>

- Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού. Νέα Ελληνική Λογοτεχνία και Πολιτισμός, Αθήνα, 1996.

www.snhell.gr.

Έκφραση έκθεση Γ' Λυκείου, ΥΠΑΙΘ, ΙΤΥΕ

Β.Ζάνη, *Έκφραση έκθεση Γ' Λυκείου*, 2014

Κ. Μάντης, Ν. Δαδούση, Δ. Σιμώνη, *Νεοελληνική Λογοτεχνία*, 2109

Κ. Σμυρναίος, *Έκφραση έκθεση Γ' Λυκείου*, 2016

Σ. Νικολαΐδου, *Η δημιουργική γραφή στο σχολείο*, 2016

Κ. Ζαννυνθός-Ε. Λαμπράκος-Π.Μητρούλιας,, *Έκφραση έκθεση Τετράδιο Δημιουργικής Γραφής*, 2008

<http://ebooks.edu.gr/new/books-pdf.php?course=DSGL-C130>

